

Det var en dejlig, varm Sommerdag, Bjørnstjerne Bjørnson stod paa en Talerstol under Bøgetræer og talte til forventningsfulde Mennesker.

„Ikke Politiken alene, ikke Videnskaben alene, ikke den økonomiske Velgang alene kan frelse et Folk, det kan alene Troen gøre“ begyndte han.

Tæt fremme under Talerstolen stod et ungt Menneske, som lyttende studsede ved disse Ord. — Alle vidste jo, at Bjørnson ikke var, hvad man kalder „troende“; hvad kunde han da ville prædike for en Tro til Folkenes Frelse?

Dette her Menneske under Talerstolen hørte til dem, hvem det ikke var lykkedes at lodse „Barnetroen“ uskadt gennem Opvækstaarenes Skær og Brænding; der var saadan falden et Stykke overbord efterhaanden, indtil det paa Konfirmationsdagen blev klart for Mennesket, at nu var der slet ikke mere tilbage.

Og Mennesket følte sig ulykkeligt derved; det var saa fattigt ikke at have nogen Gud at takke, naar man var glad, at klage til, naar man var bedrøvet; — fattigt ikke mere at høre Salmebogen som et Brus af Englevinger under Kirkens Hvælvinger, og fattigt ikke at have noget Paradis at drage ind i, naar man var færdig med dette Livs Genvordigheder. Men alle Forsøg paa at finde og samle de tabte Stumper til et Hele, mislykkedes og maatte opgives. Livet var bankerot paa Mening, det havde ingen Maal. Man kunde ganske vist stræbe henimod Menneskeslægstens Fremgang; men var Menneskeslægten en saadan Stræben værd? Var man overhovedet selv noget som helst værd, naar det rigtig kom til Stykket? — Det unge, varme Hjerter skælvede alt under de første Pust af den kolde Menneskeforagts isnende Frostvind. En svimmelende, druknende Følelse af at være et tilfældigt, meningsløst Fnug midt i det hele uendelige, meningsløse, tilfældige Kaos, truede med at overvælde Mennesket.

Saa var det ikke saa sært, at det Menneske lyttede, da det hørte, at Bjørnson kendte til en Tro, som kunde frelse Folkene.

Og Bjørnson skuffede ikke.

„Gud“ blev opløst i Godhed og Retfærdighed, som boede i Menneskenes Hjerter, og som henfarne Tiders naive Mennesker digterisk og fantasifuldt havde symboliseret i Gud og anbragt i Himlen, for at de bedre kunde ses og dyrkes af alle. Men Godheden og Retfærdigheden var i Hjerterne, og kunde dyrkes, udvikles og fremkaldes der hos alle Mennesker — dette var den Tro, foruden hvilken al Stræben var meningsløs, alt Arbejde haabløst!

Mennesket under Talerstolen fornå, som faldt der Skæl fra Øjnene. Det skyndte sig at se efter inde i sig selv — og se. Det var sandt, Godheden og Retfærdigheden var virkelig derinde i Hjerter! Og da det atter gennem lykkelige Taarer saa op mod Bjørnson, da straalende Godheden og Retfærdigheden saa tindrende fra hans Aasyn, at hver Skygge af Tvivl og Kulde maatte svinde derved som Dug for Solen. En usigelig befriende Følelse af Fred og Lykke faldt over Mennesket: Livet havde Mening og var fuldt af store Maal mod hvilke man kunde stræbe hen, selv under de beskedneste Kaar.

Aar er rundne siden denne Dag. Men den Tro, som Bjørnson forkyndte, blev for Mennesket den aldrig svigtende Bærer og Opretholder i Sorgen, den glade Opmuntrer under Arbejdets Byrder, den virkende Stjerne paa Fremtidens Himmel.

Derfor bringer Mennesket Bjørnson sin inderligste Tak.

Mariane Nielsen.

Et Tilbageblik.

—o—

„Jeg er en ung Mand, der staar stridende i flere Spørgsmaal, og havde jeg ikke Venner at gaa til, som Tilfældet har været i Dag, vilde jeg kanske blive fortvivlet....“

Det var ved Vennemødet i Kasino den 12 September 1872, Dagen efter Grundtvigs Jordefærd, at B. Bjørnson udtalte sig saaledes i Slutningen af sin Tale. Denne Tale, der satte nye Spørgsmaal ind paa Livet af Tilhørerne og gjorde det med saadan en Magt, at de ikke kunde blive upaavirkede deraf. De maatte tage Stæde dertil, enten for eller imod.

„Mens der ved andre Grave lyses Fred, bør der lyses Kamp over Grundtvigs! Kamp for det, vi elske, og elske ved ham! Jeg tror, at mange af Nordens Ungdom vil tage Kampen op, og da tilfældig jeg har Ordet her ved hans Grav, gør jeg ogsaa Løftet! Give da Gud, den maa føres med noget af hans Frejdighed, hans Kærlighed, og at vi under Kampen maa faa føle lidt af hans Fred og nyde den sidste store som Løn.“

Med denne Udtalelse sluttede Bjørnson sin Tale ved Graven, og Dagen efter i Kasino sagde han blandt andet;

„Vi have jo noget her imellem os fra Grundtvig, om hvilket vi mene, alle sammen, at der er et Verdenslys tændt deri, og at det derfor ogsaa maa gøre en Verdensgerning.“

Men for at Grundtvigs Tanker kunde komme til at gøre denne Verdensgerning, gjaldt det om, at de, der skulde bære disse Tanker frem, kunde være rummelige og ikke forkætre hverandre, om de end havde forskellig Opfattelse og Mening om et og andet Spørgsmaal. Og var der endelig noget som brændte paa, saa var der et Middel, vi ikke maatte glemme, nemlig:

„det som Grundtvig har opfundet, at vi skulle komme sammen med hverandre Aasyn til Aasyn, Tale mod Tale og tage hverandre i Haanden. Det er en dejlig Opfindelse, og i dens Solskin skulle I se det tør og smæltet.“

Nu er 30 Aar gaaet siden den Tid, og det er lærerigt at se tilbage over det Tidsrum.

Den Kamp, Bjørnson bebudede ved Grundtvigs Grav, mældte sig straks efter. Endnu samme Aar var det, at det blussede op om G. Brandes, og det varede heller ikke længe før sociale og politiske Spørgsmaal vaagnede med saadan Styrke i vort Folkely, at alle maatte tage Del deri. Selv Kvinderne, som hidtil havde holdt sig ganske udenfor og ladet Mændene regere enevældigt, blev revet med og fik Øjnene op for, at den „Underdanighed“ de skylder Manden, har sine Grænser.

Og skønt Bjørnson hørte hjemme oppe i Norge, var hans Skikkelse dog stadig kendelig nok her nede hos os, der, hvor Kampgnyet stod.

Men Rummeligheden, som han talte om og bad for, den blev borte. Det var noget ganske andet han mødte. De Aasyn, han fik at se paa, lyste ikke med milde Øjne, og Vennehaanden, han rakte ud, den blev mødt med knyttede Næver.

Allerede ved Kasinomødet mærkedes der Uvejrlighed i Luften. Da han talte om: „At vi for den Opgaves Skyld, som var betroet os, skulde prøve at vinde broderlig og kristelig Kærlighed til det Folk, fra hvem vi have faaet Luthers store Arbejde,“

blev der hysset og gjort Indsigelse, og da han alligevel bag efter ikke lod sig afskrække fra at slaa paa de samme Strænge, men raadede til at „forandre Signalerne“ overfor Tyskland, skummede Vreden over alle Bredder, og Bjørnson blev fredløs i den grundtvigske Lejr.

Og saa skete det, som maaske ikke vilde være sket, hvis Bjørnson kunde have fundet den Forstaaelse og det Vennesamfund, han trængte til og mindeligt bad om, hos Grundtvigs Arvtægere. Han fortvivlede vel ikke, men han kom til at tvivle om, at disse Folk kunde være skikkede til at bære det Verdenslys ud, som var tændt ved Grundtvig, og senere hen kom han vel til at tvivle paa selve Lysets Evne til at naa ud over Verden.

Hvor er det vemodigt at tænke paa den haarde, ukærlige Maade, Bjørnson blev behandlet paa i en lang Aarrække af de Folk her nede i Danmark, som han fra sin Ungdom af følte sig saa beslægtet med, og som han saa aabenhjærtet og i inderlig barnlig Tillid gav sig hen til. Maaske meget havde været anderledes om, „den skrækelige Misforstaaelse“ — som Bjørnson kaldte det, da der blev hysset af ham ved Kasinomødet, — ikke havde faaet Lov til at brede sig.

Dog, det nytter jo ikke at grunde der paa. Sket er sket, og hvad der blev gjort galt den Gang, lader sig ikke gøre om igen.

Men nu, da Bjørnson staar ved Grænsen af de 7 Gange 10 Aar, anerkendt og fejret af alle, ligger det nær, at tænke tilbage paa de unge Dage, da han indvarslede Kampen og erkendte, at han stod stridende i flere Spørgsmaal. Hvor stod han alligevel rank og køn der ved Grundtvigs Grav, og medens det meste andet, som blev sagt ved den Lejlighed, har fortonet sig for en samtlig Deltager og er smæltet hen i Mindernes Dunkelhed, saa klinger Bjørnsons Ord endnu lige friske og varme. Og de staar fremdeles ved Magt.

Det maa alle nu erkende, at Bjørnsons Udsyn mod Syd den Gang, var rigtigt. Der behøves blot at peges paa, hvad der er passeret for ganske nylig. Naar man i denne Tid har læst om Kronprinsens Besøg hos den tyske Kejser og i alle Blade, selv de sønderjyske, har set denne Rejse løvprist, som højst fornuftig og formaalstjenlig til at skabe et venskabeligt Forhold mellem Danmark og Tyskland, saa maa man mindes Bjørnsons Ord for 30 Aar siden.

Der vil i disse Dage gaa mange ven-

lige og taknemmelige Tanker op til den fejrede norske Skjald. Han vil blive takket og berømmet for, hvad godt han har givet, sagt og skrevet, lige fra vi var smaa og til op i de graanende Dage.

Lad da „Kvinden og Samfundet“ bringe ham en særlig Tak for de Ord, han udtalte ved „Seerens Grav.“

De Ord, som for ham blev saa saare kostbare.

Thi det er dyre Sandhedsord, de, der skiller et Menneske ved nære Venner og giver Anledning til, at der sættes livslangt Skel mellem Aandsfrænder.

Johannes Vedel.

Lidt om Bjørnsons poesi.

—o—

„Mellem slagene“ og „På Storchøve“ — det er foreløbig yderpunkterne i Bjørnsons forfatterskab. Her som hist ender det med en forsoning, en genopbyggen af forstyrrede værdier. I meget er Bjørnson blevet sig selv lig gennem al sin tid. Det er næsten uden undtagelse norske mænd og kvinder og norsk natur, der lever i hans værker. Det er havet og fjældene, det er dragende længsel og urokkelig mandsvilje, det er sneen, hvid som den sindets renhed, han elsker og dyrker, og det er birken og fyrren, der hos Bjørnson altid stå klædt i håbets allerlyseste grønne.

Og dog ligger der en lang udvikling imellem de første, engang så beundrede bondenoveller fra 50'erne og de senere årtiers dybe dramaer. Man kan måle forskellen blandt andet på hvad det er, der forsones, eller hvad det er, der overvindes, hvilken fjende, der besejres. I de ældste værker er det misforståelser, gammelt slægtsnag eller slægtsstolthed, der må ryddes bort for at give plads for de unges kærlighed. Ofte følger ved deres forening meget sig sammen, som længe har været skilt. Det er den enkeltes sag, der føres, men i kærlighedens navn skal den sejre. Der var megen kunst, megen friskhed og ynde over disse noveller, men ideindholdet syntes ikke at kunne strække til for en længere produktion. Da stormer i 70'erne alle tidens ideer ind på Bjørnson og river ham med sig. Religiøse, moralske og sociale spørgsmål tar han op i sin poesi. Det er en større sag han nu fører. Bag den enkelte stå mange, som vil det samme, og fjenden, det er nu vedtægtsmoralen, der skjuler over megen løgn og rædsel, hele den officielle velanstændighed og selvbehagelighed og egoisme, det snævre og hadefulde. I frihedens, sandhedens og retfærdighedens navn fører Bjørnson kampen herimod.

Mange har ført den samme kamp, mange har skåret nok så dybt og skarpt. Det er ikke Bjørnsons tanke, der drager os med. Hans filosofi er nærmest udviklingslærens, Mills og Spencers i dens lyseste form. Der er også kun få karakterer fra disse års romaner og dramaer, der stå faste og sluttede for mindet. Tankerne er ikke rigtig organisk forbundne med dem, ikke altid blevet kød af

Et Besøg hos Bjørnstjerne Bjørnson paa Aulestad.

—o—

Naar man er rejst til Norge for at se alle Landets Herligheder, saa vil man ogsaa gerne se Bjørnstjerne Bjørnson og hans Hjem — om det er muligt. Nogen Adgang mente jeg nu at have til ham, da jeg havde noget at takke ham for. Han havde sendt et dejligt Telegram til os, da vi indviiede vor Højskole i Sorø 1888, som vi opkaldte efter min Fader og kaldte Bojsensminde.

Dette Telegram lød saaledes:

Bojsensminde i Datterglæde
staar op at kvæde
og tale lydt;
vil Hjerter vinde
og trofast binde
gammelt til nyt.

Og denne Spaadom om, at den vilde Hjerter vinde, gik straalende i Opfyl-

delse, hvad jo vilde glæde Bjørnson at høre.

Endnu en Adgang mente jeg at have, idet min Søster og Svoger, Herman Anker, havde oprettet den første Højskole i Norge, kaldet Sagatun, efter dansk Mønster. Og denne Højskole havde Bjørnson været saa glad over, hvad nu ogsaa nylig saas af hans Mindetale ved Afsløringen af en Støtte, der rejstes i 1900 paa Sagatun over Herman Anker og Miks Bojsen.

Jeg vovede da at telefonere til Aulestad og spørge, om han var hjemme, og om jeg og min Datter, Læge Eli Møller, maatte gøre ham et lille Besøg.

Svaret lød ved en Kyndestemme, at han kom hjem den og den Dag, og at vi godt kunde komme.

Vi lejede da en Vogn ved nærmeste Station, som ligger en Mils Vej fra Aulestad, og bad Kusken vente der en lille Time og tage os med tilbage.

I stor Spænding kørte vi den Times Tid. Der havde været internationalt Fredsmøde deroppe; Mennesker fra alle Lande havde været i Norge, og alle vilde de naturligvis ligesom vi besøge Bjørnson. Han havde ikke selv

været hjemme, da vi telefonerede, og mon han nu ikke var saa led og ked af Besøg, saa han hellere saa vor Hæl end vor Taa? Var Dannebrog hejst, var det gode Tegn, var det ikke, maatte vi skynde os at komme af Sted igen.

Aulestad ligger paa Skraaning af et Fjeld, omgivet af Skov og med en Elv løbende ned forbi, som danner en lille Fos i Nærheden af Gaarden, udmærket til Styrtebad, hvad den nok ogsaa benyttes til. Der er egentlig to Hovedbygninger: den gamle, som har været beboet af Bjørnsons Farfar, og som han nu bebor, og saa en ny, hvor Bjørnsons Søn, der bestyrer Gaarden, bor.

Vi nærmede os nu mere og mere, stadig kiggende efter Dannebrog, men kunde intet se for Træer. Endelig drejer vi om ad Vejen op ad Fjældet, og der ligger Gaarden, hvilket Syn; ikke alene Dannebrog er hejst, men Gaarden var som omgivet af Flag, og højt oppe paa Verandaen stod Bjørnson selv og ønskede velkommen til os. Det var en Overraskelse.

Der var nu ikke Tale om, at vi maatte rejse; nej, Vognen blev straks

sendt bort med Ordre til først at komme om Aftenen, og fulgt af Bjørnson og hans Frue gik vi straks til Bords. Fru Bjørnson er noget tunghør, og Bjørnson er da saa hensynsfuld, at hun altid sidder imellem ham og den Dame eller Herre, som han tager til Bords, for at hun kan følge med i Samtalen, hvilket hun ogsaa gjorde ved denne Lejlighed med stort Liv, indtil Bjørnson greb Champagneglasset og ønskede os hjertelig velkommen som Repræsentanter for Danmark og den danske Højskole, som han elskede og havde haabet havde faaet varig Indgang i Norge ved den unge danske Kvinde. Efter Bordet bad han mig med sig op i sit Arbejdsværelse, mens Fru Bjørnson bad min Datter gaa med sig ind at se til et sygt Barnebarn der paa Gaarden.

Der oppe paa hans Værelse fik jeg allerførst Øje paa Grundtvigs Buste over hans Skrivebord, og han fortalte da, at han havde været med ved Grundtvigs Højskoles Indvielse, og at Grundtvig havde døbt et af hans Børn — viste mig saa sin Faders og Moders Billeder, som hang paa Væggen, med